

Biografia

Pere Maria Orts i Bosch

Ayuntamiento de Benidorm
Concejalía de Educación

Edita:

Ayuntamiento de Benidorm
Concejalía de Educación

Autores: © 2004

Bárbara Alemany Barceló
Pasqual Almiñana Orozco

Diseño:

Ginés Lloret Lloret

Impresión:

Gráficas Díaz, S.L.

Depósito Legal:

A - 97 - 2004

Pere Maria Orts i Bosch.

Pere Maria Orts i Bosch

Casa familiar a Benidorm.

En Pere Maria Orts i Bosch és una de les figures intel·lectuals més significatives de Benidorm i de la Marina en l'actualitat. Va nàixer a València el 5 de juliol de l'any 1921, al si d'una família acomodada que, per part de pare, Ignaci Orts i Salvà, té les arrels a Benidorm (Orts), Altea (Salvà), la Vila Joiosa (dels Horts) i Polop (Berdín). Aquests llinatges havien emparentat repetidament amb els Ferrer, Trilles, Sapena, Cruanyes, Bolufer i Salelles, dels pobles d'Oliva, Dénia, Xàbia i Benissa. Sa mare, Josefa Amàlia Bosch i Lliberós, nascuda a Bellreguard, fa que tinga lligams familiars amb els llinatges Bosch, Lliberós, Martí de la Casablanca i Camilleri, de Vinaròs, Benicarló, Peníscola, Vistabella, Ulledecona, Alcalà de Xivert i de la mateixa ciutat de València.

Milícies universitàries.

Aquest ample arrelament és una de les causes per les quals Orts i Bosch ha tingut curiositat, des de sempre, per la història dels nostres pobles, per la nostra cultura i per la nostra llengua. La infantesa d'en Pere Maria Orts, així com la dels seus germans Josefina i Ignasi, va transcórrer a Benidorm i, després d'aquells anys, no han estat poques les estades a la ciutat acompanyant la seua família.

Va estudiar el batxillerat al Reial Col·legi de les Escoles Pies de la ciutat de València i es va llicenciar en Lleis a la facultat de Dret de la Universitat

Antics alumnes. Escoles Pies. València, 1995.

d'aquesta ciutat l'any 1945. Els lligams familiars i la relació continuada amb Benidorm han influït de manera decisiva perquè una part de la seua obra tinga Benidorm com a centre dels seus estudis d'investigació.

Hereu de la trajectòria que iniciara el seu avi patern, Pere Maria Orts i Berdín, amb la publicació del llibre *Apuntes Històrics de Benidorm*, l'any 1892, ha consultat i estudiat els fons documentals de diversos arxius a Madrid, Simancas, Barcelona, València, Alcoi, Elx i Oriola, entre altres ciutats, per tal d'extraure a la

llum dades sobre esdeveniments històrics, institucions de rellevància i personatges notables. I el seu interès per localitzar tresors documentals i obres d'art, relacionades amb l'antic Regne de València, l'ha dut a consultar també els principals arxius, biblioteques i museus d'Europa, a París, Londres, Viena i Berlín, amb els quals continua mantenint contacte.

Els estudis universitaris i les hores prolongades d'investigació han fet d'Orts i Bosch un coneixedor de la noblesa històrica valenciana i un expert en heràldica i en genealogia molt celebrat, el treball sistemàtic i constant del qual ha tingut com a resultat la recopilació, classificació i ordenació de tantes dades d'interés que estaven escampades a l'espera de què algun estudiós hi topara i les rescatara d'altres segles.

És cert que algun fet aïllat ja es coneixia per la tradició popular però aquestes herències manquen d'interés històric fins que no es documenten per gran que siga el significat per a la col·lectivitat. És el cas de la troballa d'una imatge de la Mare de Déu a la platja de Benidorm, talla a la qual, en un principi, se la nomenaria Mare de Déu del Naufragi i, posteriorment, Mare de Déu del Sufragi. Amb el temps, seria la patrona de Benidorm.

Les hores de recerca que Orts i Bosch va consumir als arxius, esperançada en ocasions i desalentadora en d'altres, li dugueren la satisfacció de trobar a l'Arxiu General de Simancas el lligall núm. 496 (*año 1740*) de la sèrie *Navegación de particulares*, corresponent a la Secretaria de Marina (s.XVIII), on es pot llegir "El londro abandonado que es conducido a Benidorm". Així quedaria documentat aquest fet i els que es derivarien i posaria els esdeveniments i els registres a l'abast del lector en *Una imatge de la Verge a Benidorm*, volum publicat en

1965. El mateix any escriuria l'obra *Arribada d'una imatge de la Verge a Benidorm*, la qual es basa en els fets que es narren en el lligall. D'aleshores ençà, l'obra es representa anualment a la platja de Ponent i, amb l'escenificació, s'inicien els actes de les Festes Patronals.

Extracte d'una conversa amb Pere Maria Orts i Bosch, el 5 de febrer de 1997.

“Després d'investigar en els fons del Ministeri de Marina, en fons d'Alacant i d'Oriola i en el de l'Ajuntament d'Alcoi per dos vegades l'any 1964, vaig anar al castell de Simancas per a buscar documentació i vaig comprovar que allí hi havia fons del segle XVIII corresponents a la Secretaria de Marina [...]

[...] Vaig demanar el lligall corresponent a l'any 1729, després de 1730 i després de 1731. En cap d'ells va eixir res, però continuaven eixint fets que donaven la sospita que, si evidentment hi havia hagut una nau que havia aplegat a Benidorm des- arborada i abandonada, havia d'estar allí. L'única solució era mirar-los tots [...]

[...] Vaig començar per l'any 1701 i anava passant un lligall darrere l'altre, cada vegada més assustat, perquè creia que al final no anava a eixir per cap de banda; perquè es va resistir fins a l'any 1740, quan apareix el lligall de l'arribada del londre. És el moment més feliç de la meua vida d'investigador”.

En 1976, en Pere Maria Orts i Bosch va publicar *La Carta de Poblament de Benidorm i l'almirall Bernat de Sarrià*, on traça la semblança del primer senyor territorial de Benidorm i tradueix i transcriu del llatí la *Carta de Poblament* a partir de la còpia del document original registrada en els llibres de *Governació Litium* de l'Arxiu del Regne de València.

Bernat de Sarrià fou un personatge rellevant del Regne de València i de la Corona d'Aragó durant l'últim terç del segle XIII i primer del XIV, al qual se cita en diversos passatges de les cròniques de Desclot, Muntaner i Pere IV el Cerimoniós pels serveis prestats als reis de Sicília, Itàlia i en el mateix Regne de València. El 8 de maig de 1325 atorgà la Carta de Poblament "[...] a tots i cadascun dels pobladors o habitants, tan presents com futurs, solament als cristians, que vulguen poblar, estar o habitar i també a aquells que en el futur vulgueren poblar, estar o habitar a la vila o lloc dit de Benidorm [...]", amb el propòsit de legalitzar l'assentament del nucli de població, establir les normes que devien observar-se i dotar el poble de límits.

Orts i Bosch ens apropa igualment a segles passats amb els articles que escriu en el *Llibre de Festes Patronals de Benidorm*. D'aquesta manera, veiem com "La Pirateria de los Corsarios en el siglo XVIII", en 1973; "El que pogué ser la consolidació de Benidorm en la primera meitat del segle XIII", en 1987; "Els Castells (s.XIV)", en 1998; "Ruy Diaz de Mendoza i Melgarejo. VII Senyor Territorial de Benidorm", en 1985 i 2002. desvetlen dades i els arxius on es troben.

El seu treball d'investigació històrica l'ha convidat a endinsar-se en d'altres disciplines com ara la toponímia, ocasió que no ha desaprofitat l'autor per

estudiar, explicar i localitzar geogràficament els noms propis d'aquells llocs que apareixen citats en els documents antics. En 1991 va publicar "Toponímia antiga a la Marina Baixa. Aclariments"; en 1993, "Toponímia antiga a la Marina Baixa (i dos). Aclariments"; i en 1994, "Notes sobre certs topònims valencians en el *Llibre dels Feyts del Rei Jaume I*".

La comarca de la Marina Baixa també s'analitza en la seua obra ja que, els esdeveniments d'uns pobles, no estan deslligats dels canvis històrics dels altres. En 1972, amb *Introducció a la Història de la Vila de la Vilajoiosa i el notari Andreu Major*, clarifica els orígens de la població, explica el topònim i d'altres de la Vila Joiosa i descriu, en la segona part del llibre, la personalitat d'aquell notari del segle XVI, els protocols del qual inclou en l'edició després de transciure'ls del llatí i del català. La raó per la qual Orts i Bosch acudeix als documents dels notaris l'exposa en el llibre amb claredat: "Un arxiu és un arxiu i una notaria una notaria; en el primer cas, es guarden els documents d'altres temps i en la segona s'escriuen els de hui, que interessaran a l'investigador de demà".

En 1988, edita la *Carta Poble d'Altea. 1617*, i en 1989, la *Carta Poble de La Nucia*.

Tanmateix, els límits geogràfics no li barrem el pas a d'altres estudis. En *Alicante, notas históricas (1273-1800)*, publicat en 1971, l'autor tracta sobre temes diferents referits a la ciutat, entre els quals podem citar: la població, el port, les muralles, els baluards, el castell, la representació en les Corts de València de 1604 i el bombardeig patit l'any 1691.

En aquest mateix any 1971, presenta la ponència *Regalismo en el siglo*

Acadèmic d'Honor de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València, 1999.

XVI. *Sus influencias políticas en la Diputación de Valencia* en el Primer Congrés d'Història del País Valencià que es publicaria en 1976, on Orts i Bosch explica la influència dels representants eclesiàstics en la Diputació de València i la situació inestable atravesada per la noblesa al llarg dels segles XIV i XV que li comportaria la inoperància com a estament militar durant el segle XVI. Per a il·lustrar la primera circumstància, aporta dues cartes que el virrei Vespasià Gonzaga i Colonna va transmetre a Felip II, sobre la conveniència de què el càrrec de representant eclesiàstic en la Diputació de València passara a mans d'algú que no fóra valencià, encara que sí que deuria ser persona submissa als interessos de la Corona, interessos que no solien coincidir amb els que tenia el poble. En les dues cartes es pot apreciar la maniobra que tramava el virrei per a allunyar de la Diputació a fra Valeriola, prior del monasteri de Sant Miquel dels Reis en 1576 i representant eclesiàstic en la Diputació, persona de grans sabers i fidel als Furs, el

Patronat del Museu de Sant Pius V o de Belles Arts de València.

qual no es doblegava a les exigències dels virreis i de la Corona. Per a explicar la segona circumstància al·ludida, estudia les causes que van dur la noblesa a tal situació.

En 1979, va publicar *Història de la Senyera al País Valencià*, on Orts i Bosch recopila documents, textos i iconografia des de 1238, data en la qual el rei Jaume

I conquesta València, fins a 1939. Un volum necessari, per l'autenticitat del contingut, per tal de conèixer la trajectòria històrica de la Senyera al País Valencià. No obstant això, l'interés de l'obra no solament resideix en la informació que reuneix, sinó també en l'aproximació de l'autor a l'estudi de la documentació, a la qual va sense cap tesi preconcebuda que haja de demostrar.

Com expert en genealogia, ha creat un arxiu extens amb informes sobre la noblesa valenciana i, com a versat en heràldica, ciència tan poc difosa com la genealogia, ha explicat i descrit escuts d'armes, de llinatges i de poblacions. Una part dels seus treballs sobre la noblesa s'han divulgat en la *Gran Enciclopedia de la Región Valenciana* i en el catàleg de l'exposició *Xàtiva, els Borja: una projecció europea*, de 1995, Orts i Bosch ofereix un estudi detallat de l'arbre genealògic dels Borja i de *les armes senyeres* d'aquesta gran família de Xàtiva, en "Notes al voltant de l'origen i ascensió dels Borja". Així mateix, pobles veïns com La Nucia, Callosa d'en Sarrià i Finestrat utilitzen els escuts d'armes investigats per l'historiador.

Autor de *l'Ambaixada de Moros i Cristians de Benidorm* i de pròlegs que demostren el reconeixement amb el que distingeixen els estudiosos –per revelar-los la història i, especialment, per orientar-los cap a fonts d'informació verídiques–, tals com: el de *Monogràfica de Lluçena (L'Alcalatén)* (2000), obra coordinada per Joaquim Escrig Fortanete, on valora els treballs de vint-i-quatre autors sobre Naturalesa, Història, Personatges i Cultura i Patrimoni del poble de Lluçena i de la comarca nord valenciana i il·lustra els vint temes reunits en el volum amb comentaris precisos; el de *Matèria de Bretanya* (1976); el de *Benidorm, recopilación fotogràfica* (1985); i el de *Beatriu Fajardo de Mendoza i la Carta de Poblament de 1666* (2003).

II Setmana Cultural "Viure a Benidorm". 1987.

Cronista Oficial de Benidorm, l'Ajuntament li va concedir el títol de Fill Adoptiu de Benidorm el 23 de desembre de 1985. Dies després, l'aleshores Institut de Batxillerat Mixt de Benidorm passava a denominar-se Institut de Batxillerat Pere Maria Orts i Bosch, segons consta en l'acta del claustre del dia 27 de gener de 1986.

Les relacions de l'investigador amb el centre d'ensenyament secundari han estat permanents a través de les seues cartes. Així mateix, ha impulsat el fons bibliotecari amb nombroses donacions perquè creu necessari per a l'aprenentat-

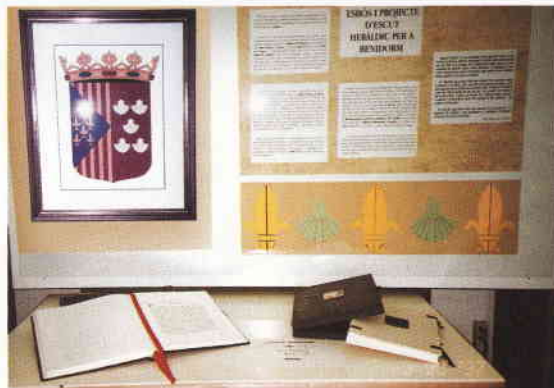
ge dels estudiants que disposen d'una bona biblioteca: aquesta preocupació l'ha expressat reiteradament en la seua correspondència amb el director del centre.

En Pere Maria Orts i Bosch ha visitat l'Institut en tres ocasions. La primera quan se celebrà la I Setmana Cultural *Conéixer Benidorm*. La segona, el 23 de febrer de 1987, amb motiu de la celebració de la II Setmana Cultural *Viure a Benidorm* per tal de pronunciar una conferència sobre Bernat de Sarrià i per a inaugurar una exposició d'imatges sobre la història local en les dècades anteriors als anys 60 i 70 del segle XX.

La tercera visita a l'Institut va ser el 21 de març de 1997 per a participar en els actes de la XII Setmana Cultural *En Homenatge a Pere Maria Orts i Bosch*. En aquesta ocasió l'investigador visità una exposició sobre la seua vida i la seua obra, va descobrir el seu bust en bronze, al claustre del centre, i va pronunciar unes paraules sobre Benidorm i les seues vivències.

XII Setmana Cultural "En Homenatge a Pere Maria Orts i Bosch". 1997.

Jurament com a Acadèmic de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. 2001.

sonatges històrics estudiats i valorats per En Pere Maria Orts i Bosch— acull actualment l'investigador pel rigor amb el que el lletrat realitza el seu treball per tal que coneguem la nostra història.

Orts i Bosch és membre del Consell assessor de Biblioteques i del Patronat del Premi Lluís Guarner. El 9 d'octubre de 1996, la Generalitat Valenciana li va atorgar el Premi de les Lletres Valencianes en reconeixement als seus mèrits. En 1999, va ser nomenat acadèmic d'honor de la Real Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València i en l'any 2001, membre de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua amb seu al monesteri de Sant Miquel del Reis.

Reconstruït l'edifici amb bon criteri en la segona meitat de la dècada dels anys noranta del segle XX, el mateix monesteri que regia fra Valeriola en el segle XVI—un dels per-

En Pere Maria Orts i Bosch i el professorat en les celebracions de 1997.

